

นิทรรศการเบาเบา กับน่านาประดิษฐ์กรรมสวมกบาล

Hat Tricks

งักกักคว

Secret Stories under Siamese Headwear

นิทรรศการเบาเบา กับนานาประดิษฐ์กรรมสวมกบาล

Hat Tricks

อัญมณีหัว

Secret Stories under Siamese Headwear

มิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้

MUSEUM of SIAM : Discovery Museum

๒๘ สิงหาคม - ๙ ธันวาคม ๒๕๕๕

๑๐.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. (ปิดวันจันทร์)

28 August - 9 December 2012 / 10 am - 6 pm (Closed Mondays)

สาส์นจาก

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

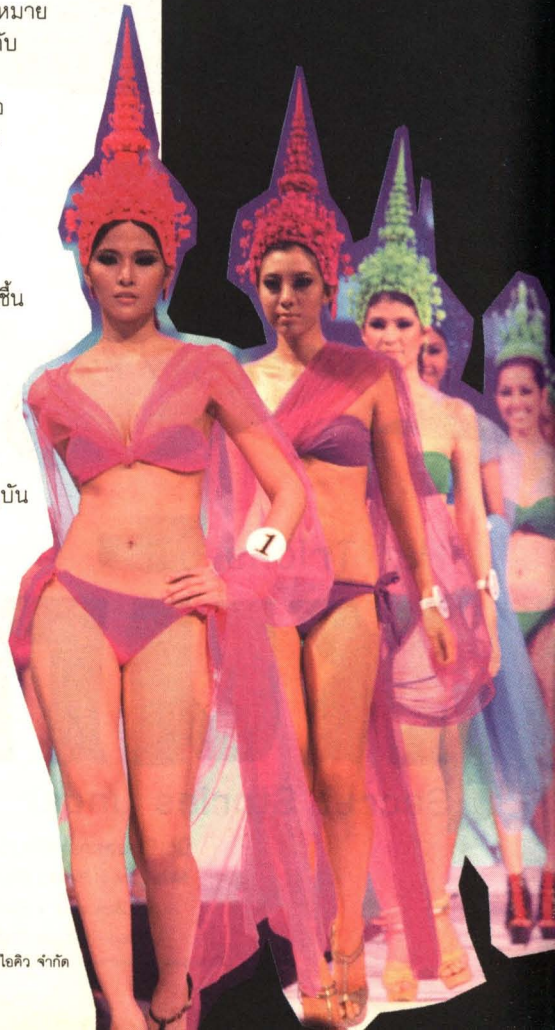
“มิวเซียมสยาม” สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ มุ่งเน้นให้ผู้ชมได้เข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นไทย และวิถีชีวิตของผู้คนในดินแดนแถบนี้ ผ่านการตีความ และการนำเสนอรูปแบบใหม่ ตามแนวคิดการเรียนรู้ อย่างรื่นรมย์ หรือ “เพลิน” (Play + Learn) เพื่อกระตุ้นต่อมคิด สร้างแรงบันดาลใจ และต่อยอด “ความเป็นไทย” อย่างสร้างสรรค์

ในครั้งนี้ มิวเซียมสยาม ขอชวนผู้ชมมาค้นหาความหมาย ที่ซ่อนอยู่ใน “หมวก” สิ่งประดิษฐ์เล็กๆ ที่มาพร้อมกับ “เรื่องหนักหัว” ด้วยเหตุที่ศีรษะเป็นส่วนสำคัญที่สุด ของร่างกาย ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่เราจะเลือกหรือ ยินยอมให้สิ่งประดิษฐ์ใดมาอยู่บนศีรษะ ไม่ว่าจะ เป็น หมวกแก๊ป ที่ออปแธ็ต งอบ ลอมพอก กอปีเยาะห์ ซฎา หรือมงกุฎ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ล้วนมีความเป็นมา เชื่อมโยงกับพัฒนาการของสังคมทั้งสิ้น “หมวก” บางแบบอาจสะท้อนแนวคิดภูมิจักรวาล บางแบบอาจแสดงถึงภูมิปัญญาของคนในภูมิภาคอันขึ้น บางแบบอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจ ความศิวิไลซ์ และบางแบบอาจเป็นที่มาของการถกเถียงไม่จบสิ้น

มิวเซียมสยาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่าน จะสนุกสนานกับ “เรื่องหนักหัว” และได้ข้อคิดที่เป็น ประโยชน์ต่อความเข้าใจ นิยามความเป็นไทยในปัจจุบัน

ราเมศ พรหมเย็น

รองผู้อำนวยการสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) และผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

นิทรรศการเบาเบา กับนานาประดิษฐกรรมสวมกบาล

เคยสงสัยมั๊ยว่า ทำไมเราใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง ว่า “ผม”

“ผม” ที่ขึ้นบนหัว กับ “ผม” ที่ใช้เป็นคำเรียกแทนตัวนั้น
มันมาป้องกันได้อย่างไร

ก็เพราะคนไทยถือ “หัว” และ “ผม” เป็นของสำคัญนะสิ
ขนาดที่นำมาใช้เป็นตัวแทนของทั้งร่างได้

เมื่อ “หัว” และ “ผม” มีความหมายต่อคนไทยเช่นนี้
แล้วเราจะเอาสิ่งที่ใช้ครอบ “หัว” และ “ผม” มาบอกเล่าเรื่องราว
ให้พวกเรารู้จักตัวเองมากยิ่งขึ้น ไม่ได้หรือ

“หมวก” ไม่ได้ “**หมักหัว**” อย่างที่คุณคิดหรอก

Hat Tricks

Secret Stories under Siamese Headwear

Did you know that for the Thai, the top of the head is considered the most important, and indeed, sacred, part of the body?

That's right. And given this fact, I'm sure you will agree that we can learn quite a lot about Thai society by taking a closer look at what Thais have worn on their heads throughout history.

These days, Thai people do not wear hats as part of their routine wardrobe. They might occasionally wear hats for whimsical fun as objects of fashion.

However, this was not always the case. In the past, it was the hat that mattered!

This not-so-serious exhibition outlines different kinds of headdresses and hats donned by different people over different periods of Thai history. From a royal regalia to a sun helmet, a farmer cap to a beauty queen's crown, a hat is far more than merely an object of fashion.

Let's peruse the show, and be advised that every time you lift up those hats, Thailand's top secrets will be revealed before your eyes.

หน้ากาก: ตัวแทนแห่งผี และพิธีศักดิ์สิทธิ์

Masks: Representations of Spirits in Sacred Ritual

รู้หรือไม่ว่า ...

เมื่อหลายพันปีก่อน บรรพบุรุษของเราก็ชอบใส่ “หมวก” กันนะ

ไม่ใช่หมวกทั่วๆ ไปที่เรานึกถึงหรอก แต่มันเป็น “หน้ากาก”

“หน้ากากผี” ของ “หมอผี” ผู้ทำพิธีขอฝนนั่นเอง

เป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้อ่อนนวยจรรมชาติ ให้ช่วยอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ให้กับพวกเขา

ก็พวกเขารู้จักทำนาปลูกข้าว และเริ่มตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนแล้ว

Did you ever know that ...

Thousands of years ago, our ancestors also liked to wear “hats.”

They were more like “masks,” not hats as we know them today, however.

They were “spirit masks” that shamans wore during ritual ceremonies to invoke the supernatural powers to provide them with fertile land,

once they had learned to cultivate rice and had settled their own communities.

พิธีขอฝนเป็นพิธีในสังคมเกษตรกรรม

ที่นำผู้คนหลากถิ่นต่างเผ่าพันธุ์

มาสังสรรค์ร่วมกัน

In agricultural society, a rain ritual brings people from different regions and ethnicities to mingle together.

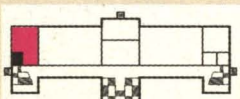

การละเล่นผีตาโขน ที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เหล่าผีสวมหน้ากาก ทำจากหวดหนึ่งซ้าวเหนียว อาจเป็น พิธีกรรมเดียวกับที่ผาแต้มโขงเจียมก็เป็นได้ In the “Phi Ta Khon” festival of the Northeast, spirit masks are made of sticky rice steamer baskets. Their triangular shapes recall those painted on the cliff.

สื่อเพื่อภาพโดย สำนักพิมพ์สารคดี
Image Courtesy of Sarakadee Press

ภาพเขียนสีผาแต้มโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
Cliff painting at Pha Taem Khong Chiam,
Ubon Ratchathani Province

๑. ห้องเปิดตำนานสุวรรณภูมิ
1. Introduction to Suvarnabhumi

ชนพื้นเมืองเกาะบอร์เนียว ประเทศอินโดนีเซีย
ยังคงประกอบพิธีกรรมเดินรำใส่หน้ากาก
ด้วยเครื่องทรงที่ไม่ต่างไปจากบรรพบุรุษสักเท่าใด
Today, the native peoples of Indonesia's Borneo
still perform their traditional ritual dances in
full costume with spirit masks similar to those
of their ancestors.

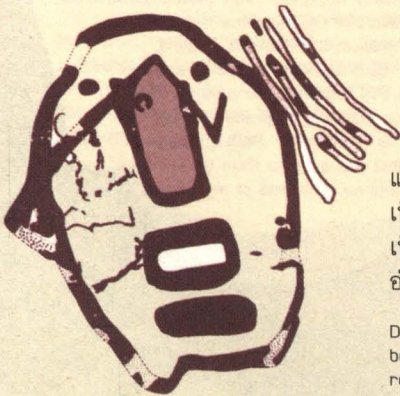

Image from "Masks of Kalimantan" by Michael Heppell,
published by Indonesian Arts Society, 1992

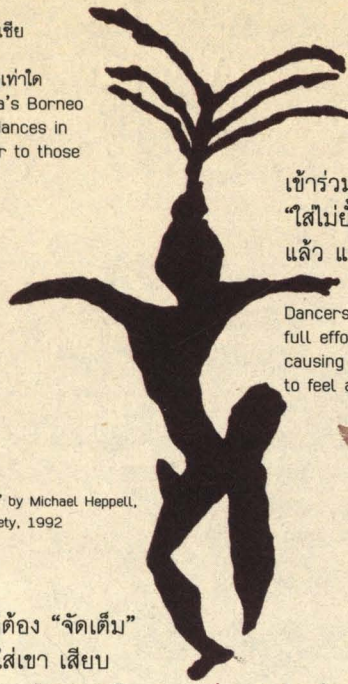
จะเป็นแม่หมอดมอผีทั้งทีก็ต้อง "จัดเต็ม"
หน่อย ทั้งสวมหน้ากาก ใส่เขา เสียบ
ขนนก รวมไปถึงการคัดสรร "คอสดมู"
ที่ไม่เหมือนใคร

A shaman wears a unique costume
comprised of a mask, horns, and feathers.

ภาพเขียนสีผนังถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่
Cave painting at Phi Hua To Cave, Krabi Province
ภาพจากหนังสือ ศิลปะดึกดำบรรพ์ประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
โดย พยุง วัฒนาค จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร ๒๕๓๔

ภาพเขียนสีผนังถ้ำ เขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Cave painting at Khao Sam Roi Yot, Prachuap Khiri Khan Province
ภาพจากหนังสือ ศิลปะดึกดำบรรพ์เขาสามร้อยยอด โดย พยุง วัฒนาค
จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร ๒๕๔๗

เข้าร่วมพิธีกรรมทั้งทีก็ต้อง
"ใส่ไม่ยั้ง" ดูท่าทางการรำยรำ
แล้ว แดนเซอร์สมัยนี้ยังอาย

Dancers of the past exerted their
full effort in their ritual dances,
causing some of today's dancers to
feel a little inferior.

ภาพเขียนสีผนังถ้ำเขาปลาร้า จังหวัดอุทัยธานี
Cave painting at Khao Plara, Uthai Thani Province
ภาพจากหนังสือ ศิลปะดึกดำบรรพ์เขาปลาร้า อุทัยธานี
โดย อมรา ศรีสุชาติ จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร ๒๕๓๓

พรานบุญสวมหน้ากาก ในการแสดงโนรา
เป็นมรดกตกทอดมาจากพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์
เมื่อพันปีก่อน?

Does this reddish mask from
a Southern folk date back for
thousand years?

เชื้อเพื่อภาพโดย อเนก ชัยนันทนคร
Image Courtesy of Anek Chayunnakhorn

แม่หมอสวมหน้ากาก เพราะ
เป็นร่างทรงของผี ทำหน้าที่
เป็นสื่อกลางระหว่างคนกับ
อำนาจพิเศษเหนือมนุษย์

Donning a mask, a shaman
becomes the spirit that the mask
represents.

หมวกทวาร นานาชาติ

International Dvaravati Headdresses

เคยสงสัยหรือไม่ว่า ...

เมื่อพันปีก่อน บรรพบุรุษของเรามีความเป็นอยู่กันอย่างไร?

พวกเขามีเมืองแล้ว แล้วก็เจริญรุ่งเรืองเสียด้วย เพราะชาวทวารวดี “คบ” และ “ค้า” กับผู้อื่น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยเฉพาะกับคู่ค้าคนสำคัญ อย่างอินเดีย

หัวปูนปั้นประดับฐานสถูป ที่สวมใส่ “หมวก” หลากหลายกันไป นี้ พบที่เมืองนครปฐมโบราณ ชุมชนขนาดใหญ่ที่สุดในยุคนั้น มีทั้ง “หมวก” ที่ไว้ใส่แสดงสถานะของเทพหรือกษัตริย์ หมวกหลากรูปแบบของผู้คนหลายเชื้อชาติ และหมวกแฟชั่นของสาว ๆ

มาดูซิว่า พวกเขาจะพูดถึงหมวกแต่ละใบอย่างไร

Have you ever wondered ...

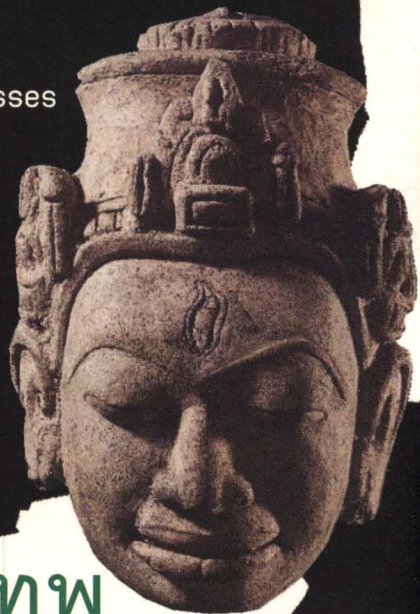
how our ancestors lived a thousand years ago?

They lived in towns that were quite developed, since the Dvaravati people mingled and traded with other people. This led to the exchange of knowledge and the adoption of culture from others, especially from their major trading partners such as the Indians. The newly adopted “Indic” cultures were considered an important factor in contributing to the social harmony of Dvaravati communities, despite their differences in ethnicities, languages, and traditions.

These stucco sculptures, which decorated the base of stupas, were found in the ancient town of Nakhon Pathom, considered the largest city at the time. They wear various types of “hats.”

Let’s have a look.

What are they going to tell us?

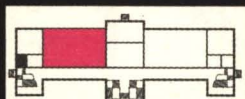
เทพ

ข้าเป็นเทพ

“ถึงแม้ขบวนครปฐมจะนับถือพุทธเป็นหลัก แต่พวกเขาก็บูชาเทพอย่างเรา เลกเช่นเดียวกับที่เคารพพระสมณโคดม พวกเขาสร้างเทวสถานก่อด้วยอิฐให้ข้าอาศัย ในดินแดนทวารวดีอันสงบสุขนี้ ศาสนาฮินดูแพร่หลาย เคียงคู่ไปกับพุทธ จะว่าไปแล้ว ความเชื่อทั้งสองนี้ ชาวทวารวดีล้วนรับมาจากชมพูทวีป ดินแดนที่เป็นต้นกำเนิดของข้านั่นเอง”

I am a God.

“Though the people in Nakhon Pathom are mainly Buddhists, they also respect Gods like us, the same way they respect the Gautama Buddha. They built a shrine for me to abide in. In this peaceful Dvaravati period, Hindu beliefs are spread extensively, as is Buddhism. Both schools of belief are adopted from the Indian continent, the land of my origin.”

๒. ห้องสุวรรณภูมิ
2. Suvarnabhumi

เศียรเทพฮินดูชิ้นนี้พบที่จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พระนคร ปูนปั้น สูง ๒๒ เซนติเมตร This stucco sculpture of a Hindu God was found in Nakhon Pathom Province, National Museum Bangkok, 22 cm.

ภาพจากหนังสือ รากเหง้าแห่งศิลปะไทย โดย รศ.ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ริเวอร์ ภูเก็ต ๒๕๕๓

หมวกของพระราชว

“รูปแบบของหมวกแสนอลังการที่ข้าสวมใส่อยู่นี้ อาจเป็นต้นแบบให้กับเครื่องทรงของกษัตริย์เมืองนครปฐม ก็ได้ ก็อีกนั่นแหละ สังคมทวารวดีที่ซับซ้อนขึ้นมา มีพระราชว มีนักบวช มีทหาร มีชาวบ้านใช้แรงงาน ก็เป็นการจัดการสังคมที่พวกเขาได้รับมาจากแหล่งอารยธรรมยิ่งใหญ่ของโลกอย่างอินเดียเช่นกัน”

A Hat for the King

“The design of this extravagantly adorned headdress which I am donning may be the prototype for the headdress of Nakhon Pathom kings. Anyway, Dvaravati society becomes quite complex as there are kings, priests, soldiers, and villagers who are laborers. This social structure has also been adopted from the great civilization of India.”

พลเมืองทวารว

“จะว่าไปแล้ว รูปร่างหน้าตาของคนแควะปูนปั้นอย่างข้านี้ก็ดูผิดแผกแตกต่างไปจากต้นแบบที่อินเดียนะ โครงหน้าของข้าดูเป็นคนพื้นเมืองสุวรรณภูมิมากกว่า เป็นไปได้มั๊ยว่า โพรพลเมืองทวารวดีจะมีปากหนวดตาโตหัวทึบแบบข้านี้แหละ”

Dvaravati Plebeian

“As a matter of fact, my stucco figure and face looks rather different from my Indian counterpart. My facial features look more like the local people. Is it possible that the Dvaravati plebeians have big eyes, thick lips, and curly hair, like me?”

ยักษ์แบก

“ดูรูปร่างหน้าตาของข้าแล้ว สูอย่าเพิ่งเยาะเย้ยนะ บางคนบอกว่าข้าเป็นคนแควะ บางคนว่าเป็นยักษ์ นุรุชร่างกายอ้วนด้าล้าสันอย่างข้า เขาเอาไว้แบกรฐานสถูป มันเป็นคนตีความเชื่อจากอินเดีย ที่มีทำรูปข้าประดับอยู่ที่ทางเข้าศาสนสถาน เพื่ออัญวยพรให้ผู้เลื่อมใสที่มานมัสการมีความมั่งมี คนแควะอย่างข้ายังหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูกอีกด้วย”

Carrier Giant

“Look at my figure and face, please do not make fun of me. Some say that I am a dwarf, but some say that I am a giant. Figures with a stout body like me are found at the bases of stupas. It is the Indian belief that decorative sculptures at the entrance of the shrine can give blessings to ones who come to pay respects at the shrine. A dwarf like me also means fertility in cultivation.”

ยักษ์

รูปยักษ์ชิ้นนี้พบที่จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ปูนปั้น

สูง ๒๐ เซนติเมตร

This stucco sculpture of a giant was found in Nakhon Pathom province, National Museum Bangkok, 20 cm.

ภาพจากหนังสือ รากเหง้าแห่งศิลปะไทย โดย ศ.ดร.พิริยะ ไกรฤกษ์ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์วิบูลย์ ภูเก็ต ๒๕๕๓

พ่อค้าต่างแดน

"ในหน้ามรสุมนี้ ฉันจำต้องพำนักอยู่ที่นี้
สักระยะก่อน เพื่อรอให้ลมเปลี่ยนทิศ
ระหว่างนี้ฉันขึ้นล่องระหว่างเมืองอุทธร
นครปฐม และคูบัว เพื่อเสาะหาสินค้า
จำพวกโลหะ และของป่าต่างๆ เพื่อนำกลับไป
ขายยังเมืองทำอื่นๆ เมื่อลมทะเลพัดกลับสู่ทิศ
ตะวันตกแล้วไซ้ร้ ฉันจึงได้เวลาจากสุวรรณภูมิ

เมืองสมัยทวารวดีจึงรุ่งเรืองขึ้น
จากการค้านานาชาตินี้เอง"

Foreign Merchant

"During the monsoon season, I had to
stay here for a while to wait for
the change of the winds.

I took this opportunity to travel between
U-Thong, Nakhon Pathom, and Khu Bua to
look for goods such as metals and forest
goods to sell at other port towns.
When the west winds came, it was time
for me to bid farewell to Suvarnabhumi.
No wonder. The Dvaravati towns become
prosperous from this international trade."

นักเดินเรือต่างดาว

"เห็นหมวกที่ฉันใส่อยู่นี้แล้วอย่าเพิ่งเข้าไป
ฉันเป็นนักเดินเรือจากดินแดนแสนไกล
ทางตะวันตก เขารู้กันว่าฉันเป็นพ่อค้าชาว
อาหรับ หรือไม่ก็เปอร์เซีย

ฉันแล่นเรือมาแสวงโชคในดินแดนสุวรรณภูมิ
แห่งนี้ เพราะทำเลซึ่งเป็นชุมทางการค้าระหว่าง
เมืองอาหรับทางซีกโลกตะวันตก กับเมืองจีน
ทางซีกโลกตะวันออก มีเมืองท่าเกิดขึ้นมากมาย
ตามชายฝั่ง รวมไปถึงเมืองนครปฐมที่ฉันพำนัก
อยู่นี้"

Foreign Seaman

"You see the hat that I am wearing. Please do not
laugh at me. I am a seaman from the far west.
They say that I am either an Arab or a Persian merchant.

I sailed here to seek my fortune. The strategic
location of Suvarnabhumi is a trade hub between
the Arabs in the west and China in the east.
There are a lot of port towns along the coastline,
including Nakhon Pathom where I am staying now."

เทศ

รูปใบหน้าพ่อค้าอาหรับชิ้นนี้พบที่วัดพระประโคน จังหวัดนครปฐม
ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์
ปูนปั้น

สูง ๑๑.๕ เซนติเมตร

This stucco sculpture of an Arab merchant was found at Wat Phra Pathon,
Nakhon Pathom Province.

Phra Pathom Chedi National Museum.

11.4 cm.

ภาพจากหนังสือ โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์
จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร ๒๕๔๘

ฉันเป็นสาวทวารวดี

"ฉันเองเป็นใครก็ยังไม่แน่ใจ

บางคนว่าฉันเป็นสตรีพื้นเมือง ผ้าโพกหลายดอกที่มากับเรือสินค้าต่างชาตินี้ทำให้ฉันสวยขึ้นมัย นี่แหละหน้าตาของสาวทวารวดีแท้ๆ

ชาวพื้นถิ่นที่อาศัยในเมืองนครปฐมแห่งนี้เป็นคนหลากหลายชาติหลายเผ่าพันธุ์ พวกเราพูดด้วยภาษาถิ่นที่แตกต่างกันออกไป แต่เราก็สื่อสารกันเข้าใจเพราะเรามีภาษามอญโบราณเป็นภาษากลาง"

I am a Local Girl

"I am not sure who I am. Some people say that I am a local girl. Does this floral pattern on my imported headscarf make me more beautiful?

Here is the indigenous look of the Dvaravati girl.

The local people who lived in Nakhon Pathom were comprised of many ethnic groups. We spoke different languages and dialects, but we could still communicate because we invented the ancient Mon dialect as a language."

รูปใบหน้าบุคคลจีนนี้พบที่วัดพระประโทน จังหวัดนครปฐม ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ ปทุมวัน

สูง ๑๑ เซนติเมตร

This stucco sculpture of a head was found at Wat Phra Prathon, Nakhon Pathom Province

Phra Pathom Chedi National Museum.

11 cm.

ภาพจากหนังสือ โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร ๒๕๔๘

พันทาง

ฉันเป็นช่าง

"ฉันเองเป็นใครก็ยังไม่แน่ใจ

บางคนว่าฉันเป็นนายช่าง ดูจากผ้าโพกหัวแล้วก็น่าจะเป็นช่างฝีมือชาวอินเดีย ฉันเดินทางมากับเรือสินค้า พวกเรานำศาสตร์ใหม่ๆ มาเผยแพร่ พวกเราสอนให้ชาวทวารวดีรู้จักขั้นตอนการหล่อโลหะ เราฝึกให้พวกเขาเรียนรู้วิธีการทำลูกปัดแก้วแบบต่างๆ เกิดการถ่ายทอด 'เทคโนโลยี' ขึ้นในชุมชนพื้นเมือง เมืองนครปฐมจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้น"

I am a Craftsman

"I am not sure who I am. Some people say that I am an Indian artisan as they notice from my turban. I traveled here in a merchant ship. We brought new knowledge along with us to disseminate to the Dvaravati people. We taught them how to forge metals and make various kinds of glass beads, transferring technology to the local communities. Nakhon Pathom thus became more prosperous."

ลอมพอก หมวกเกียรติยศจากเปอร์เซีย

Lom-Phok: A Ceremonial Coif from Persia

ขุนนางในสมัยอยุธยาสวม “หมวกเครื่องแบบ” ชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า “ลอมพอก”

พวกเขาเริ่มใส่กันตั้งแต่เมื่อไรไม่ทราบแน่

คาดว่ามีมาแต่ครั้งต้นกรุงแล้ว

ด้วยปรากฏผู้เล่นโขนในสมัยนั้น สวมหน้ากากตัวพระหรือตัวยักษ์ และใส่ลอมพอกไว้บนหัว

ด้วยรูปทรงแปลกตา ลอมพอกจึงกลายเป็น “ทอล์คคออฟเดอะทาวน์”

เมื่อคราวราชทูตสยามเฝ้าถวายในพระราชวังแวร์ซายส์ สวมใส่หมวก ปลายแหลมนี้

เรายังคงใช้ลอมพอกกันอยู่ พระยาแรกนาก็สวม หรือแม้แต่่นาค ก็ใส่เข้าพิธีบรพชา

เคยสงสัยหรือไม่ว่า ... “ลอมพอก” มีมานานถึงเพียงนี้ เป็นของไทยแท้ หรือมีต้นเค้ามาจากที่ใด?

The Ayutthayan noblemen wore a kind of hat known as “Lom-Phok.”

It is still unknown when they began to don these cone-shaped hats.

They may have been in existence since the early 16th century.

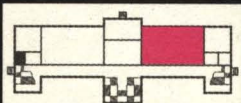
Historical evidence has shown that when performing a court dance drama, the performers wore masks on their faces and Lom-Phok on their heads.

With their extraordinary shape, Lom-Phok headdresses became the “talk of the town” when Siamese diplomats appeared at the court of Versailles wearing their exotic garbs and high-pointed caps.

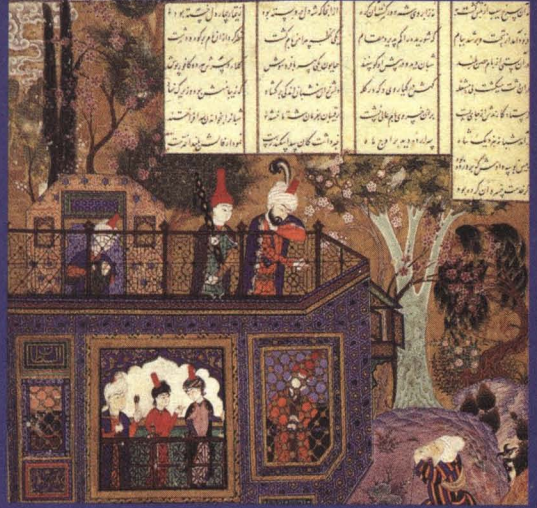
Today, Lom-Phok is still used in the annual Royal Ploughing Ceremony. It is also worn in ordination ceremonies by the novice, entering the monkhood.

Have you ever wondered ...

Whether “Lom-Phok” is originally Thai or if it originated from somewhere else?

๓. ห้องสยามประเทศ
3. Siam

รู้หรือไม่ว่า ...
 ในราชสำนักสยามก็มี “ขันที”
 และเป็นขันทีอิมพอร์ตมาจากเปอร์เซียเสียด้วย
 พวกเขาแต่งกายอย่างไร?

ในราชสำนักเปอร์เซีย เจ้านายในยุคเคาะพะเวี๋ยตอนต้น
 ต่างสวมใส่หมวกสักหลาดทรงสูง และโพกผ้าทับ
 ส่วนชาวพนักงานขันทีสวมแต่หมวก
 ไม่โพกผ้า และไม่มีหนวดเครา

ช่างคล้ายคลึงกับลอมพอกของเรา
 เป็นไปได้ใหม่ว่า “ลอมพอก”
 จะมีต้นเค้ามาจากหมวกขันทีนำเข้ามาจากเปอร์เซีย?

Did you know that ...
 There were “Eunuchs” in the Siamese court,
 and they were of Persian origin.
 How did they dress?

During the early Safavid Empire, Persian princes and
 courtiers wore felt, sugar-loaf hats wrapped with turbans.
 For the eunuchs, only hats were allowed, while turbans
 and beards were forbidden.

This kind of headdress is very similar to our Lom-Phok,
 don't you think?
 Is it possible that our Ceremonial Coif originated from
 that worn by the “expat” eunuch from Persia?

ทำไมจึงเรียกว่า “ลอมพอก” ก็เพราะต้อง “ลอม” มวยผมขึ้น
 ไปให้สูง (เช่นเดียวกับลอมพวง) นำไม้ไผ่เลาะบางๆ มาสาน
 ประกบ แล้วจึง “พอก” หรือโพก ด้วยผ้า

ลอมพอกที่นำมาจัดแสดงนี้ ทำขึ้นเนื่องในโอกาส
 สมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ ๒ เสด็จฯ เยือนประเทศไทย
 อย่างเป็นทางการ ในปีที่พุทธศักราช ๒๕๓๙
 ควบคุมงานโดย วีรธรรม ตระกูลเงินไทย

“Lom-Phok” was originally made by gathering
 your hair into a high bun, clipping it with thin
 bamboo sticks, and then wrapping it with pieces of
 pleated cloth.

This Lom-Phok was specifically crafted for
 the occasion of the official royal visit to Thailand
 of Queen Elizabeth II in 1996.

เนื้อหาเพื่อจัดแสดง โดย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
 Courtesy of the Crown Property Bureau

ภาพจากหนังสือ Hunt for Paradise: Court Arts of Safavid Iran 1501-1576
 จัดพิมพ์โดย Skira
 Image from “Hunt for Paradise: Court Arts of Safavid Iran 1501-1576”
 published by Skira

ลอมพอกยอดสูงและปลายแหลม

A Siam's Ambassador

เครื่องสวมศีรษะสีขาว ทรงสูงและปลายแหลมดังที่เราเคยเห็นเอกอัครราชทูตแห่งพระเจ้ากรุงสยามสวมนั้น เป็นศิราภรณ์สำหรับใช้ในงานพระราชพิธี ซึ่งองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และขุนนางของพระองค์ ก็ทรงแต่งและแต่งเหมือนๆ กัน ต่างแต่ว่าพระลอมพอกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นประดับขอบหรือเสวียนเกล้าด้วยพระมหามงกุฎเพชรรัตน์ ส่วนของพวกขุนนางนั้นประดับเสวียนทองคำ, เงินหรือกาไหล่ทองมากน้อยตามยศ ล่างคนก็ไม่มีเสวียนเลย. พวกขุนนางจะใช้ลอมพอกนี้ชั่วคราวเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์หรือเพลาระชุมคณะขุนศาลตุลาการหรือในพิธีบางอย่างเท่านั้น. เขาใช้แถบผูกโยงยึดเข้าไว้ได้คง และเมื่อแสดงการเคารพก็มีได้ถอดออก.

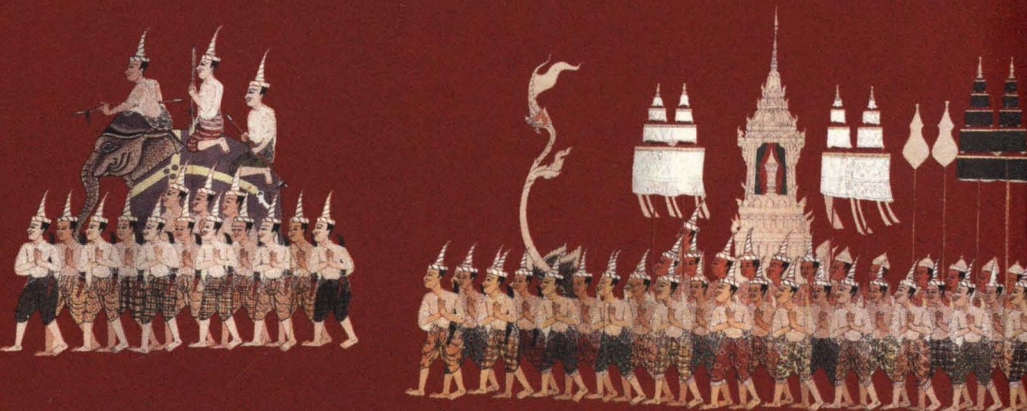

“จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์” อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส ได้บันทึกไว้คราวเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับราชอาณาจักรสยามในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐

The high, and pointed Cap.

The white, high, and pointed Cap, which we saw on the Ambassadors of Siam, is a Coif of Ceremony, whereof the King of Siam and his Officers do equally make use; but the King of Siam's Cap is adorn'd with a Circle, or a Crown of precious Stones, and those of his Officers are embellish'd with divers Circles of Gold, Silver, or Vermilion gilt, to distinguish their Dignities; or, have not any Ornament. The Officers wear them only before the King, or in their Tribunals, or in some Ceremony. They fasten them with a Stay under their Chin, and never pull them off to salute any person.

“A New Historical Relation of the Kingdom of Siam”
Simon de La Loubère, 1691

ดูสิ เหล่าขุนนางต่างใส่ลอมพอกกันทั้งนั้นเลย
ภาพริวกระบวนในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน สมัยสมเด็จพระนารายณ์ พุทธศักราช ๒๒๒๔
คัดลอกจากจิตรกรรมผ่านผนังพระอุโบสถ วัดยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
วัดช่องนนทรี กรุงเทพฯ
สมัยอยุธยาตอนปลาย
The mural painting at
Wat Chong Nonsi, Bangkok,
late Ayutthaya period

ภาพจากหนังสือ ชุดจิตรกรรมฝาผนังใน
ประเทศไทย วัดช่องนนทรี
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เมืองโบราณ ๒๕๒๕
Image from "Mural Paintings of Thailand
Series: Wat Chong Nonsi" published by
Muang Boran Publishing House, 1982.

Look! These people were parading with Lom-Phok on their heads.
The picture of a procession on land for the 1685 royal ceremony during King Narai's reign.
It was copied from the mural painting of Wat Yom, Ayutthaya Province.

Image from "Procession on Land from Mural Painting of Wat Yom, Ayutthaya" published by Department of Fine Arts, Ministry of Culture, 2001

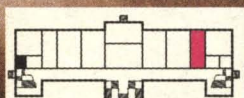
ญ หญิงโสภา
ฎ ชฎาสวมปลิ้น
t̄ jatā

(D chada) The Fourteenth Letter of the Thai Alphabet
Named after a Thai Theatrical Crown

“เครื่องทรงศิราภรณ์มันมีมาทุกวัฒนธรรมในโลก
อินเดีย รวมทั้งเอเชียอาคเนย์ทั้งหมด
เพราะฉะนั้นในแง่นี้เราจะบอกว่าเป็นไทยไม่ได้”

ผศ. ดร. เชษฐ ติงส์ชูชลิ
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

๔. ห้องแผนที่
4. The Map room

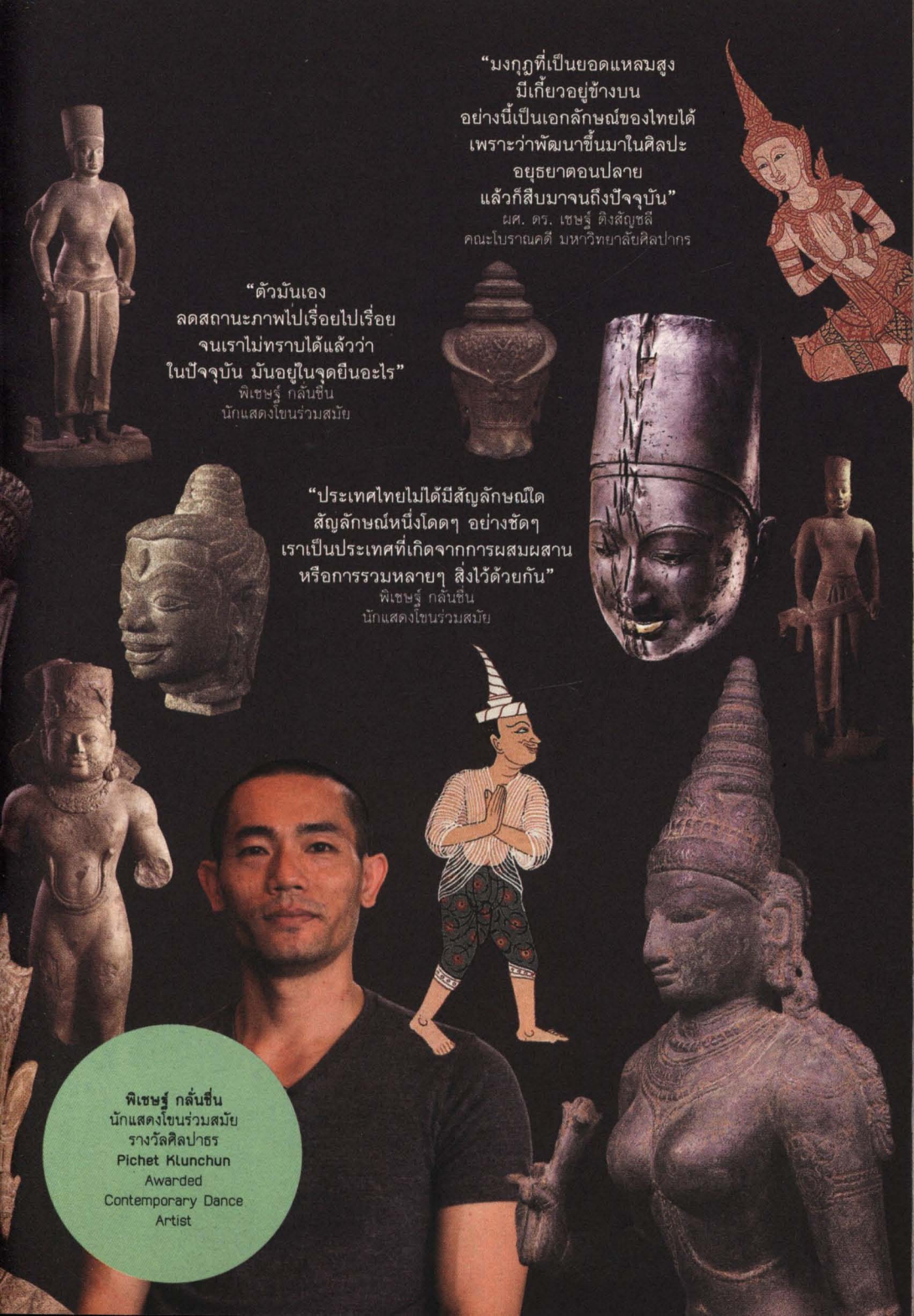
ผศ. ดร. เชษฐ ติงส์ชูชลิ
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
Chedha Tingsanchali
Assistant Professor of Art History

“มงกุฎที่เป็นยอดแหลมสูง
มีเกี่ยวอยู่ข้างบน
อย่างนี้เป็นเอกลักษณ์ของไทยได้
เพราะว่าพัฒนาขึ้นมาในศิลปะ
อยุธยาตอนปลาย
แล้วก็สืบมาจนถึงปัจจุบัน”
ผศ. ดร. เชษฐ ด้งสัญญา
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

“ตัวมันเอง
ลดสถานะภาพไปเรื่อยไปเรื่อย
จนเราไม่ทราบได้แล้วว่า
ในปัจจุบัน มันอยู่ในจุดไหนอะไร”
พิเชษฐ์ กลั่นชื่น
นักแสดงโขนร่วมสมัย

“ประเทศไทยไม่ได้มีสัญลักษณ์ใด
สัญลักษณ์หนึ่งโดดๆ อย่างชัดๆ
เราเป็นประเทศที่เกิดจากการผสมผสาน
หรือการรวมหลายๆ สิ่งไว้ด้วยกัน”
พิเชษฐ์ กลั่นชื่น
นักแสดงโขนร่วมสมัย

พิเชษฐ์ กลั่นชื่น
นักแสดงโขนร่วมสมัย
รางวัลศิลปิน
Pichet Klunchun
Awarded
Contemporary Dance
Artist

“เขาเป็นคล้าย Ambassador ของความเป็นไทย
ซึ่งเมื่อถูกใช้ซ้ำๆ คนไทยด้วยกันเองก็เลยคิดไปว่า
นั่นคือความเป็นไทยเท่านั้น”

จรรยา วงศ์สุรวัดน์
โปรดิวเซอร์สื่อออนไลน์

THAILAND

CHANYASORN SAKORN
MISS THAILAND UNIVERSE

SAWASDEE

จรรยา วงศ์สุรวัดน์
โปรดิวเซอร์สื่อออนไลน์
Janya Wongsurawat
Online Media Producer

“รำไทย ยังมีความเป็นไทยน้อย
กว่าละครทีวีไทยเสียอีก”

จรรยา วงศ์สุรวัฒน์
โปรดิวเซอร์สื่อออนไลน์

“อยากให้เขาเห็นถึงความ
เป็นไทยของเราได้ชัดเจน
ตั้งแต่วันที่เขาเหยียบลง
สนามบินเลย”

วรัชญา พุทธอด
สาวกเลดี้ก้า

วรัชญา พุทธอด
สาวกเลดี้ก้า
“Ohm”
Lady Gaga
Impersonator

“ภูมิใจมาก ถึงมากที่สุด
อย่างน้อยศิลปะในระดับโลก
อย่างเขาได้ใส่ความเป็นไทย”

วรัชญา พุทธอด
สาวกเลดี้ก้า

สหประชาหมวก สหประชาชาติ

United Caps, United Nations

ราชธานีแห่งใหม่ซึ่งไม่ต่างไปจากกรุงศรีอยุธยาที่เป็นต้นแบบ ทั้งสองต่างเป็นเมืองที่ผู้คนต่างชาติต่างภาษามารวมอาศัยร่วมกัน ได้อย่างผสมกลมกลืน

ดูอย่างย่าน “กุฎีจีน” ที่ปากคลองบางหลวงสี การอยู่ร่วมกันของชาวจีน คริสต์ และมุสลิม ที่นี่เองที่ทำให้ กรุงเทพฯ ได้ชื่อว่าเป็นเมือง “สหประชาชาติ” และแน่นอนว่าต้องเป็น “สหประชาหมวก” ด้วย เพราะแต่ละคน ต่างก็สวมหมวกประจำชาติกันมาคนละแบบสองแบบทั้งนั้น ... ลองไปดูซิว่า มีแบบไหนกันบ้าง

The new capital of Bangkok is not different from the prototype – Ayutthaya city. Both consisted of people of different origins living together in harmony.

Let's have a look at “Kudi Chin” community at the mouth of Khlong Bang Luang (Bangkok Yai Canal). There were Chinese, Christians, and Muslims living together - this was why Bangkok was known as a “united nations” capital. Certainly, it should be “united head-gear,” as each sported their own national hat ... Let's see how many styles of caps they have.

หมวกจีน

“กุฎีจีน” ชื่อก็บอกแล้วว่าเป็นชุมชนจีน ทำหน้าที่นี้ ชุลมุนวุ่นวายเช่นกัน ก็เพราะการค้าสำเภานะสิ ชาวจีนจำนวนมากล่องเรือเข้ามาก่อร่างสร้างตัวกันที่ เมืองบางกอก

พวกเขาสร้างศาลเจ้าเทียนอันกงเป็นที่พึ่งพิงทางใจ เคียงคู่ไปกับวัดกัลยาณมิตรที่สร้างขึ้นใหม่โดย เจ้าโลด ชุนนางเชื้อสายจีน

Chinese Cap

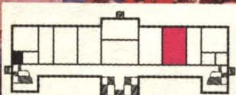
“Kudi Chin,” its name already reflected that it was a Chinese neighborhood. The pier here was really busy due to its maritime trade. A large number of Chinese immigrated to Bangkok to make their fortune.

They built Kian An Keng Shrine as their moral support. Nearby was Wat Kalayanamitr which was recently built by a well-respected tycoon and nobleman of Chinese origin.

มาจะกล่าวบทไป
ใช้ใบจาก “กวางตุ้ง” มุ่งมา

ถึงจีนนายสำเภากล้าคำ
จะเข้าเมืองปึกจาส์เวียงชัย

บทละครนอก เรื่อง “สังข์ศิลป์ไชย” พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๓

๕. ห้องกรุงเทพฯ ภายใต้ฉากอยุธยา
5. Bangkok, New Ayutthaya

หมวกแขก

“กุฎีจีน” ใช่ว่ามีแต่ชาวจีนเท่านั้น พวก “แขกเทศ” จากกรุงเก่าก็อพยพหนีภัยลงมาอยู่ริมคลองบางหลวงนี่เช่นกัน ละแวกนี้จึงมีทั้งมัสยิดต้นสน (กุฎีใหญ่) และมีมัสยิดบางหลวง (กุฎีขาว) เคียงคู่ไปกับวัดไทย ศาลเจ้าจีน และโบสถ์ฝรั่ง

ลึกเข้าไป ยังมีชุมชนแขกมลายูผู้มาใหม่ในคราว “เทศครัว” ชาวปัตตานีขึ้นมาจากจำนวนมาก อาจมีเจ้านายมลายูผู้ “โหมผ้าคาดบิต” นี้รวมอยู่ด้วย ต่างจากเหล่าบริวารที่สวมหมวก “กอปียะห์” บ่งบอกให้เราารู้ได้ว่าเป็นมุสลิม

Muslim Cap

“Kudi Chin” was not only the living quarter for Chinese. The Persians as well as other foreign Muslims migrated from Ayutthaya to reside here as well. A couple of Masjids thus existed in the neighborhood, together with the Thai Wat, Chinese shrine, and Christian church.

Deep inside along the River bank, there were the newcomers – Muslim Malaya from Pattani who relocated here at the time of massive migrations to Bangkok. Among them was probably this prince wearing a Malay-styled turban, totally different from their subjects who wore “Kopiah” (skull cap) indicating their Muslim identity.

หมวกฝรั่ง

“กุฎีจีน” ยังเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวคริสต์ พวกคริสตังเชื้อสายโปรตุเกสจำนวนไม่น้อยอพยพมาอยู่ที่นี่หลังเสียกรุง พวกเขาสร้างโบสถ์ชาวคาทอลิกขึ้นที่ริมแม่น้ำ ถัดลงมาจากชุมชนจีน

“กุฎีจีน” ยังเป็นย่านฝรั่งอีกด้วย ด้วยมีชาวตะวันตกเริ่มเข้ามาติดต่อกับชายฝั่งที่นี่จึงคึกคักไปด้วยทูต พ่อค้า หมอ และมีช่างขนานรัก มีท่าเรือขนส่งสินค้า และมีห้างฝรั่ง นายห้าง “หันแดร์” (ฮันเตอร์) อาจนำคนในบังคับอังกฤษอย่างมุสลิมอินเดียเข้ามาทำงานเป็นลูกมือด้วย

Farang's Cap

“Kudi Chin” was also a living quarter of the Christians. Siamese of Portuguese ancestry also migrated here after the fall of Ayutthaya. They built Santa Cruz Church on the bank of the River next to the Chinese community.

“Kudi Chin” was also an enclave of foreigners, as westerners sailed to trade here. The area was bustling with diplomats, merchants, medical doctors, and missionaries. There were ports for goods shipment as well as a foreign store. Mr. Robert Hunter, the store owner, might have brought British subjects such as these Indian Muslims to work as his hands.

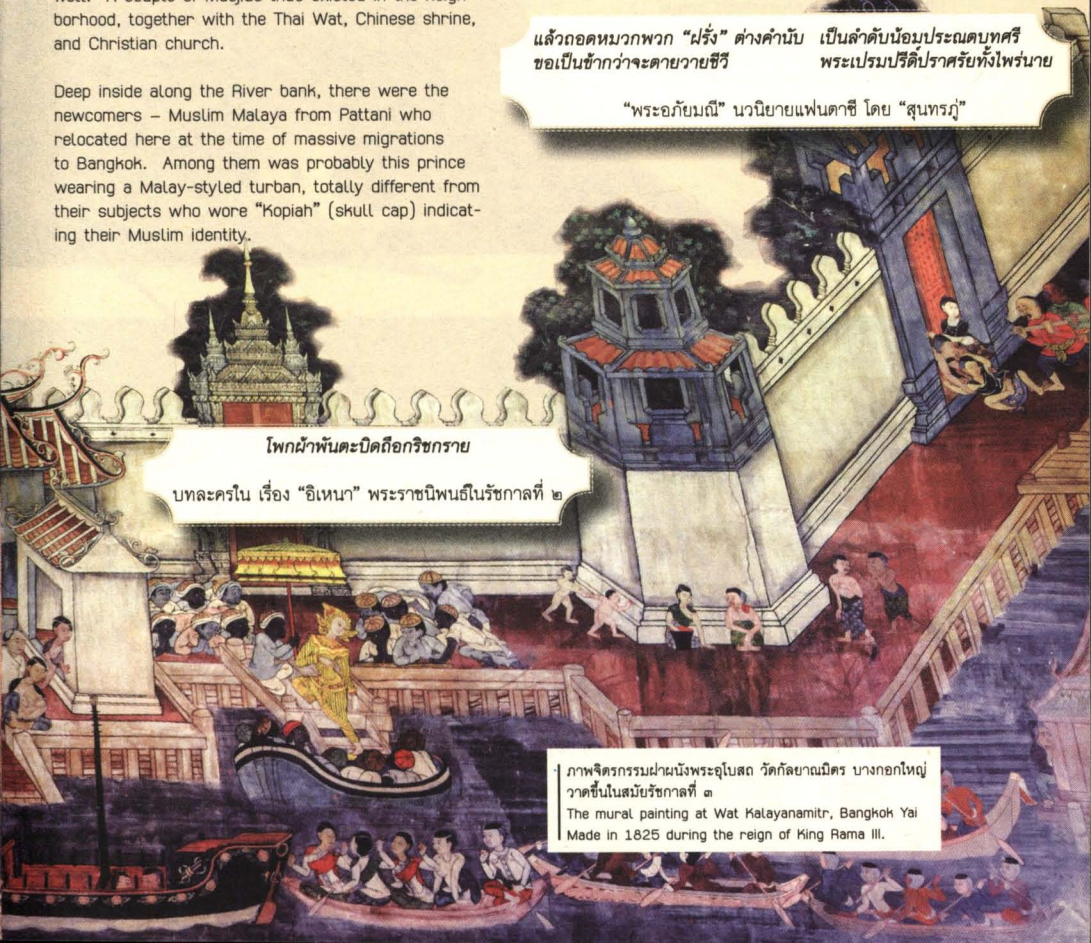
แล้วถอดหมวกพวก “ฝรั่ง” ต่างคนนับ เป็นลำดับน้อมประณตบทศรีขอเป็นข้ากว่าจะตายวายชีวิ พระบรมปริดีปราศรัยทั้งไพโรน่าย

“พระอภัยมณี” นวนิยายแฟนตาซี โดย “สุนทรภู่”

โหมผ้าพันตะบิตถือกริชกราย

บทละครใน เรื่อง “อิเหนา” พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒

ภาพจิตรกรรมผ่านผนังพระอุโบสถ วัดกัลยาณมิตร บางกอกใหญ่ วาดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓
The mural painting at Wat Kalayanamitr, Bangkok Yai Made in 1825 during the reign of King Rama III.

งอบ: เกี้ยวข้าวก็เย็นได้ ถ้าเข้าใจธรรมชาติ

“Ngob”: An Eco-friendly Farmer Hat

ไม่ว่าจะเกี้ยวข้าว ไม่ว่าจะพายเรือ หรือเมื่อต้องออกแดดทุกครั้ง ชาวนา แม่ค้า หรือคนไทยอย่างเราๆ ต่างก็ต้องพึ่งพาหมวกครอบจักรวาลใบนี้ ก็ “งอบ” นั่นไง

งอบคือประดิษฐ์กรรมสวมหัวที่ชี้ให้เห็นว่าบรรพบุรุษของเราที่เป็นเลิศด้านวิศวกรรมศาสตร์เช่นกัน เราพัฒนา “Know-How” ในการสานงอบ ที่แสดงถึงความเข้าใจในหลักการระบายอากาศเป็นอย่างดี เป็นเทคนิคเดียวกับที่พวกเราใช้ในการปลูกเรือนให้อยู่สบายในสภาพอากาศร้อนและชื้นอย่างนี้

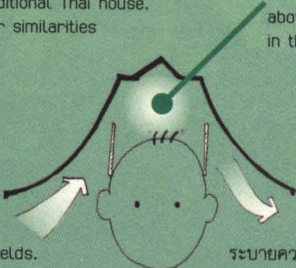
เห็นมั๊ยว่าชาวนาอย่างเราก็อยู่อย่างผาสุกได้ ถ้าเข้าใจธรรมชาติ

ลองเปรียบเทียบหลักการระบายลมของ “งอบ” และของ “เรือนไทย” ดูนซิ

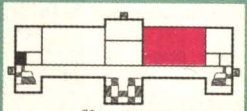
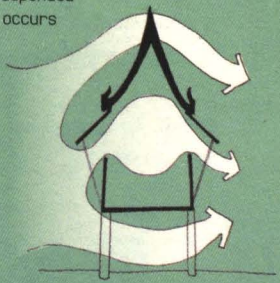
คล้ายหรือแตกต่างกันอย่างไร?
Compare the natural ventilation system of the hat and that of the traditional Thai house. What are the differences or similarities between the two?

มวลอากาศร้อน ลอยอยู่เหนือหัว หลักการเดียวกับหลังคาจั่วเรือนไทย Hot air rises and is suspended above one's head, as occurs in the roof space.

ลมชายทุ่งพัดเข้า
Fresh air from the fields.

ระบายความร้อนออก
Warm air is transferred outside, leaving the head cool.

จ. ชีวคณกรกรุงเทพฯ
6. Village Life

รังอบสานโปร่ง ช่วยระบายเพื่อ
ระบายลม ระบายความร้อน
เหมือน "คองสอง" ของเรือนไทย

A loosely woven **Bamboo Cylinder**
to allow air to pass through.
The same principle is applied to
ventilation openings above the walls of
traditional Thai houses.

โครงไม้ไผ่ หาง่าย ดัดง่าย สานง่าย

Bamboo Structure: easy to find, to bend,
and to weave.

รังอบ ช่วย "หย่ง" ให้ตัวงอขยออยู่เหนือกบาล
ไม่ตกลงมาครอบหัวให้อบร้อน

A Conical Crown

and an inner **woven Bamboo Cylinder**.

When worn, the cylinder raises the crown
above one's head to allow for
air ventilation.

ใบลาน เป็นฉนวนอย่างดี เพราะไม่ดูดซับ
ความร้อนจากแสงแดด สีที่อ่อนและผิวที่มัน
ยังช่วยสะท้อนรังสีความร้อนได้ดีด้วย

Palm Leaves offer great insulation
properties with their light color and glossy,
reflective finishing.

ปีกอบ กว้าง กันแดด ให้ร่มเงา ไม่เป็นฝ้า
เหมือนชายคาบ้านที่ยื่นยาว

A Wide Brim providing shade,
like an eave overhang, and also
protecting the face from UVA/UVB!

ปีกอบ งอนโค้ง ดูเบาและอ่อนช้อยขึ้นมัย
A Brim curved upwards.

Looks more graceful and weightless,
doesn't it?

When working in the rice fields or paddling boats, Thai farmers as well as boat vendors will wear woven hats called "Ngop," which are hats fit for everyone.

The Ngop is an innovative form of headwear, offering scientific proof of our ancestors' excellence in engineering. We have developed our know-how in hat construction through our thorough understanding of the principle of natural air ventilation. This concept is also commonly applied in traditional Thai house designs for the tropical climate. Well, for farmers like us, the more we understand our nature, the more delightful life becomes.

Now let's find out what Thai farmers have kept under their hats and see how they can stay cool in the hot and humid weather.

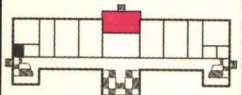
Image from W. & D. Downey / Getty Images, published in <http://www.AvaNews.com>

		2
1		3
4	5	6
	7	8 8

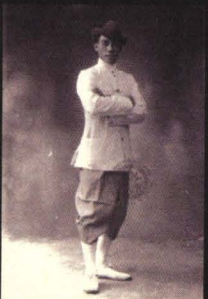

หมวกสักหลาด | Felt Hat

พระรูปและภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
Images from Office of National Archives,
Ministry of Culture

ต. ห้องแปลงโอมสยามประเทศ
7. Change

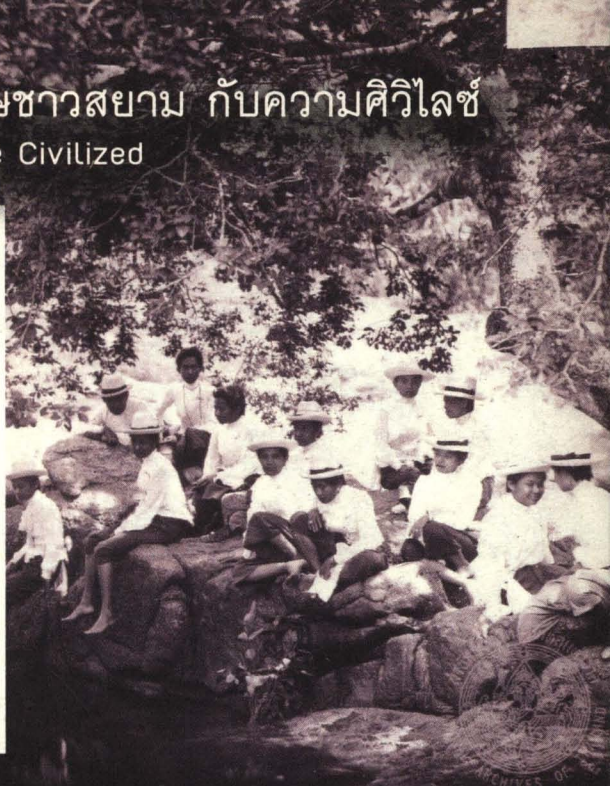

หมวก: สัญลักษณ์ชาวสยาม กับความศิวิไลซ์

Hat: A Symbol of the Civilized

การเข้ามาของ “ฝรั่ง” นักล่าอาณานิคมจากประเทศยุโรป ทำให้สยามต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เจ้านายในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ ต่างทรงปรับตัวให้ทันกระแสของโลก แฟชั่นสวมหมวกซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดความเป็น “สุภาพบุรุษ” ของชาวตะวันตกในยุคนั้น จึงถูกราชสำนักสยามนำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงความ “ศิวิไลซ์” ด้วยเช่นกัน

During the late 19th century in the reigns of King Rama IV and V, Siam underwent dramatic changes as a result of its encounter with European colonialism. At the time, to keep pace with international trends, Siamese elites adopted European fashion to a considerable extent. In the Siamese court, Western hats became a key accessory worn to establish one's identity as a civilized gentleman.

๑. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวเสด็จประพาสประเทศยุโรปครั้งที่สอง ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๐ ก็ไม่ทรงพลาดที่จะทรงพระมาลา “โฮมบวร์ก” ด้วยเช่นกัน

๒. พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ แห่งอังกฤษ ผู้ทรงจุดกระแสแฟชั่นหมวก “โฮมบวร์ก” ไปทั่วทั้งยุโรป

๓. พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ ๒ แห่งรัสเซีย และจักรพรรดินีอเล็กซานดรา เฟอร์ไดรอฟนา พระเจ้าซาร์ก็ทรงพระมาลา “โฮมบวร์ก” ด้วยเช่นกัน

๔. สมเด็จฯ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ขณะทรงตามเสด็จประพาสชวา พุทธศักราช ๒๔๔๔ สังเกตหมวกในพระรูปมีหลากหลายแบบ ทั้งหมวกเครื่องแบบทหาร หมวกสักหลาด หมวกกะโล่ และหมวกสาน ทั้งหมดล้วนเป็นหมวกแบบฝรั่ง

๕. สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ก็ทรง “อินทรีนด” ทรงพระมาลาสักหลาดด้วย

๖. สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ฉลองพระองค์และทรงพระมาลาแบบฝรั่ง แต่ก็ทรงแอบ “เก้” ด้วยพระภูษาโจง

๗. ชาวตะวันตกที่เข้ามาทำงานในสยามช่วยสร้างกระแสแฟชั่นสวมหมวก ในยุคที่ประเทศต้องปรับตัวให้ทันกับความเคลื่อนไหวของโลก

๘. “พินนิม” ของแฟชั่นชายชาวกู๊ก ก็คือ นุ่งโจง สวมเสื้อราชปะแตน และใส่หมวกสักหลาดแบบฝรั่ง ถึงแม้ว่าอากาศบ้านเราจะร้อนลึกลับเพียงใด

1. King Chulalongkorn, during his 1907 trip to Europe, dressed smartly in his three-piece suit, cane, and of course his “Homburg” hat.

2. The British King Edward VII popularized the German “Homburg” hat across Europe. Taken circa 1901-10.

3. Tsar Nicholas II of Russia and Empress Alexandra Feodorovna. Taken circa 1900. The Tsar wore “Homburg” hats.

4. H.R.H. Prince Asdang (in the middle) traveled to Java in 1901. This photograph showing a variety of hats -- a marine sailor hat, a felt hat, a pith helmet, and a boater -- is another proof of the fad of Western hats at the time.

5. H.R.H. Prince Naris, standing with a cane under his arm, finely dressed in the style of the day with a felt hat.

6. H.R.H. Prince Damrong wore a Western-style jacket and a felt hat in contrast with a traditional but sophisticated lower garment.

7. Westerners working in Siam helped, to some extent, boost the popularity of Western hats in the country, while at the same time, Siam tried hard to keep pace with international trends.

8. The attire of Raj-Prattan (a formal court uniform jacket), a lower traditional garment, and Western felt hat, even in the steaming weather, became the stereotypical look for gentlemen in Siamese urban society back then.

ท็อปแฮต | Top Hat

โบวเลอร์แฮต | Bowler Hat

พระรูปและภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
Images from Office of National Archives,
Ministry of Culture

9	10	13	16
11	12	14	15
			17

๙. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวเสด็จประพาสประเทศยุโรป ครั้งที่ ๑ ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๐ ก็ทรงพระมาลาทรงสูงเช่นกัน

9. King Chulalongkorn wearing a top hat posed for a group photograph during his 1897 trip to Europe.

๑๐. พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ แห่งอังกฤษ ประทับ "โก้" ทรงพระมาลา "ท็อปแฮต"

10. King Edward VII of the United Kingdom posed pompously in a top hat.

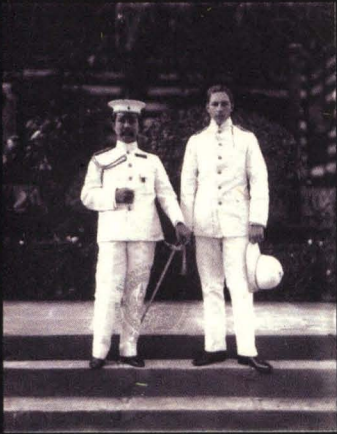
๑๑. เป็นที่รู้กันว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด "โบวเลอร์แฮต" มาก ถึงแม้ว่าหมวกดังกล่าวจะเป็นที่นิยมในหมู่นักชนชั้นกรรมาชีพชาวเมืองผู้ดีก็ตาม

11. King Chulalongkorn's favorite type of hat, the "bowler" was once popular among the British working class.

๑๒. พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ ๗ แห่งอังกฤษ ทรงพระมาลาสักหลาดทรงมนที่เรียกว่า "โบวเลอร์"

12. King Edward VII of the United Kingdom donned a "bowler" hat – a hard felt hat with a rounded crown.

Images from "Italians at the Court of Siam" by Paolo Pazzaroni, published by the Ministry of Culture, 2006.

หมวกสาน | Straw Hat

หมวกกะโล่ | Pith Helmet

๑๓. "กะโล่" ใช้เป็นหมวกเครื่องแบบของทหารยุโรปในสมัยจักรวรรดินิยม เพราะมีปีกหมวกกว้าง ป้องกันแดดจัดๆ ในดินแดนอาณานิคมได้ดี

๑๔. หมวกกะโล่แบบทหารฝรั่งเศสก็เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องแบบของเจ้านายชาวสยามด้วย

๑๕. ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในสยาม ต่างนำ "โลฟพีสโด้ล" แบบฝรั่งเข้ามาเผยแพร่ รวมทั้งหมวกกะโล่ที่ใช้ในยามสำรวจรังวัด และยามขี่ม้านี้ด้วย

๑๖. ปลายรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดทรง "มอเตอร์คาร์" พร้อมกับทรงพระมาลาสนามแบบ "ปานามา"

๑๗. คาร์ล อัลเลกรี วิศวกรกระทรวงโยธาธิการชาวอิตาลี ผู้รังมั่งสามหมวกสานกันในหน้าร้อน

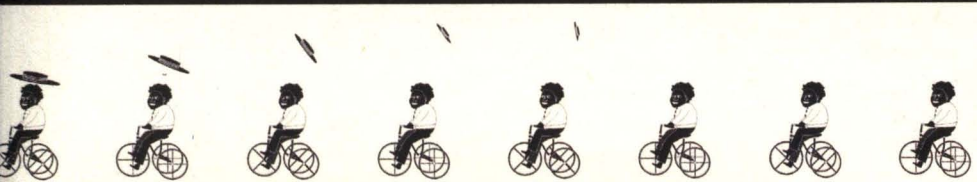
13. In the Colonial era, the broad-brimmed pith helmet was part of the military uniform for European soldiers serving in the sunny weather of the tropical colonies.

14. A pith helmet was also part of the royal attire.

15. A number of foreign professionals also brought in their bourgeois lifestyle to the country. The Western pith helmet worn during their site surveying and horse riding then achieved widespread popularity in Siam society.

16. King Chulalongkorn wore a Panama hat while driving a car.

17. Carlo Allegri, Chief Engineer at the Ministry of Public Works, also wore a Panama hat. Around the turn of the 20th century, it was customary for European people to wear straw hats in summer. The kind of straw hat was called the "Panama."

มาลानำไทย?

Hats Built the Nation?

การปฏิวัติ “วชิรธรรม” ขนาดใหญ่ เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นำเชื่อว่า การแต่งกายเยี่ยงตะวันตกนั้น จะเป็นหนทางหนึ่งในการนำชาติ “ไทย” รุดหน้าเช่นอารยประเทศ มีการออกกฎบังคับให้ประชาชนชาว “ไทย” สวม “หมวก” ทุกคราวที่ออกนอกบ้าน

ราวกับว่า “มาลา” จะ “นำไทย” สู่อารยะได้เช่นนั้นหรือ?

Thailand's Cultural Reformation was instigated under the regime of Field Marshall Pibulsonggram, who served as Prime Minister of Thailand from 1938 to 1944 and again from 1948 to 1957. The Leader believed that Western clothing was instrumental to the advancement of the nation. At the time, Pibul issued a state edict requiring every Thai citizen to wear "hats" in public. Did such a mandate imply that "hats" could lead the nation to civilization?

หม่อมกอบแก้ว อากาการ ภรรยาผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เป็นสตรีไทยคนแรกที่สวมหมวกในงานเปิดโรงหนังเฉลิมไทย

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒ วันชาติไทย

A wife of the Regent, the first Thai lady to wear a hat at the grand opening of the new theater on Thailand's National Day, June 24th, 1939.

วันหยุดหีบตีที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๔

วันที่ไทยได้รับมอบดินแดนคืนจากฝรั่งเศส

เป็นวันปฐมฤกษ์ในการสวมหมวกโดยพร้อมเพรียง!

Hat wearing was publicly inaugurated in Thailand on June 19th, 1941,

the day the nation regained territory from France.

“รัฐนิยม” ฉบับที่ ๑๐ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๔๘๔ ให้ประชาชนไทย แต่งกายตามแบบฝรั่ง ใส่รองเท้า และอย่าลืมสวม “หมวก”

State Edict of January 15th, 1941 mandating Western dress for Thai people with the compulsory wearing of shoes and “hats.”

ผู้ใดจะไปอำเภอ

ก็ต้องสวมหมวก

เพราะราชการจะปฏิเสธ

การให้บริการแก่บุคคล

ที่ไม่ปฏิบัติตาม

ระเบียบรัฐนิยม

To avoid refusal of services from the public agencies, hat wearing was a must.

รัฐบาลจัดให้มีการประกวด

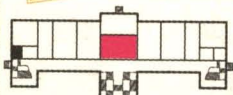
หมวกและเครื่องแต่งกายสตรี

ณ ตลาดนัดสวนอัมพร

Women's Western Wardrobe Contests organized by the Thai Government at a brand new, Western-style ballroom dance hall.

มีประกาศคำวิงวอนจากท่านผู้นำ
แต่พี่น้องสตรี “ไทย”
เชิญชวนให้สวมหมวก
เพื่อส่งเสริมการสร้าง “ชาติ”

Declaration by the nation's leader, Field Marshall Pibulsonggram, inviting Thai ladies to wear hats in public to support nation building.

ภาพจากหนังสือพิมพ์ ประหวัดดี ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๔-๒๖
ระหว่างเดือน มิถุนายน - กันยายน ๒๔๘๔
June - September, 1941

ด้วย เสดมอก
งงนเมอวนท
มบงมย์ในปัคฯ

ทำนองเพลง

สามหมวกไทย

บทประพันธ์

โดย

โดย

บุญเรือง สุนทรสนาน

ศุภรัตน์ศรี

VERSE

เจ็ญ จี๊ กะ เจ็ญ ร่ม กั้น สวม หมวก แล่น ละ-ดาก

ส-นาย ค่าย ทัง ล้าย หู ----- ปรง ใม หน้า ใ้ อ- ร่ม งาม นั้

Chorus อัก เข็ด ชู อ- น้า น้อย ใ้ น้น กง

สวม ตักดี- ศรี มี ส ง่า เป็น อา- ร ยะ

หมวก นั้ จะ ช่าง ใ้ ร่ม สวม ประ- สงค์- --- กิ่ง ใ-

สวม หมวก จะ ช่าง เสริม ทรวด ทรง งาม ระ

หง เลิศ วิ ไล นนิง ไทย เรา อย่าง ี ระ เผลว ใ้

รา มา ช่ม กั้น ส-มา- น สันท์ สร้าง ไทย ใ้ เข็ญ

เรา สวม หมวก เถิด จะ ส่า รวย ล้าย- - ใ้ เมา ส-นอง

เด้า ทาน ู้ น้า กล่าว- คำ - ช่วน

“ถูกจับ” เรื่องอะไร?

“ป้าอยู่ถนนสามเสน ก็นั่งรถ (สามล้อ) ด็อกแด็ก ด็อกแด็ก พอมาถึงตรงวังสวนกุหลาบตรงนั้นนะ ... ลมมันก็พัด หมวกมันก็พะเยิบ เออละ นึกว่าพันกรมประชาสัมพันธ์แล้ว เอ้อออกไปบนตึก ... แหมะ รถเลี้ยวออกมา จอมพล (จอมพล ป.) ออกมาจากโรงเรียนการปกครอง พอป้าเห็นป้าอ้าปาก (หัวเราะ) พุดไม่ออก ป้าก็ไม่คิดจะมาเจอ รู้สึกเรวดกใจมาก”

ผู้ขับร้องเพลง “สวมหมวกไทย” The Vocalist for “Let’s Wear Hats”

มณฑนา โมรากุล

นักร้องประจำวงดนตรีกรม “โคสนาการ” (กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน)

กับเรื่องชวนหัว สมัย “มาลानาไทย”

Mantana Morakul

A singer for the Public Relations Department sharing her funny memories from the campaign, “Hats Built the Nation”

ถูกเรียกตัวเข้าพบ “ท่านผู้นำ”

“โอ้ย สั้นเตี้ยเตี้ย แต่ก่อนเขาให้สวัสดิ์เจ้าค่ะ... ก็ลงจากเก้าอี้กราบ พอจอมพลเดินเข้ามา ก็บอกรู้ว่า ‘ว่าไง ร้องเพลงสวมหมวก หมวกไม่มีอยู่บนหัว’ เขาก็บอกว่าลมมันแรงก็เลยถอดออก เห็นว่าจวนจะถึงบ้านแล้ว บ้านอยู่หลังวังนี้แหละคะ ‘ไม่ฟัง เรื่องนี้ต้องได้สวนกันตลอดชีวิต’ อ้อ ตกใจเลย ‘ไม่เอา เรื่องนี้มันต้องได้สวนตลอด ...’ อย่างนี้ตลอด ในที่สุดจนเย็น ก็ไม่เห็นพุดจะตัดเด็ดอะไร พุดเล่น ... เดียนมองเห็นว่าจะสี่โมง ก็เลยกราบเดียนขอลาไปร้องคลื่นสั้น วังพรวด ออกไปขึ้นรถ อธิบตีบออกนายศรี ไปเลย เรื่องก็จบแค่นั้น”

“เพลงมันเฉพาะกาล ใช้ซึกก็ไม่ได้แล้ว ผู้นำไม่รู้য়োไหน”

“Getting Arrested” For What?

“I was arrested. Going home, I was on a bumpy ride on a trishaw near Dusit Palace. A windy breeze bobbed my hat up and down. Well, it’s pretty far from the PRD, I thought. So, I kept the hat on my lap. And suddenly, one car came out of the Palace. It was Field Marshall Pibul. I was stunned. Speechless. I didn’t expect him there and got so startled.”

Being Called in by “The Leader”

“I trembled. Then I got off the chair, and prostrated myself before him. He came in and said, ‘You sing the song Let’s Wear Hat, but went out without wearing one.’

I said it was so windy that I had to take mine off.

Also, I was almost home – just behind this villa.

‘I’m not listening to you. This case has to be investigated.’

I panicked.

‘I’m not listening. It must be investigated,’ he insisted.

He kept saying that. Until evening, he didn’t investigate anything. He was just kidding me. ...

It was almost four. I asked to leave. I ran out of the room. And that is the end of the story.”

“The song was for a short-lived campaign. It is obsolete now.

I don’t know where the Leader has gone.”

ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๕๔
ขณะอายุ ๙๐ ปี
Interviewed on August 9th, 2012
at the age of 90.

มงกุฏนางงาม
สาวไทยในยุคสงครามเย็น
Beauty Queen Crown
Little Thai Girl Amid the Cold War

นางสาวไทย ๒๕๐๗
Miss Thailand 1964

นางสาว อภัสรา หงสกุล
Miss Apasara Hongsakul

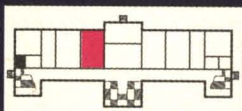
นางงามจักรวาล
๒๕๐๘
Miss Universe
1965

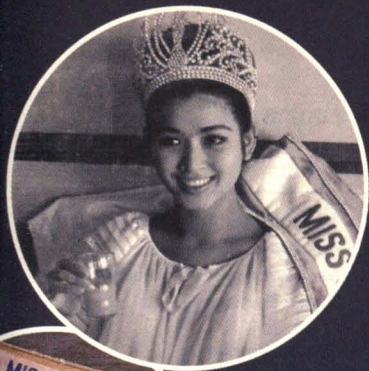

นางสาวไทยไปอเมริกา
Miss Thailand Goes to America

อภัสราฟีเวอร์
Apasara Fever

หลังจากนั้นไม่นาน
อเมริกาตั้งฐานทัพที่
อู่ตะเภา เข้าสู่จุดเดือด
ของสงครามเวียดนาม
A little after that...
American Troops Stationed
in Thailand. The Pinnacle of
the Vietnam War

เรื่องหมวกหัว

นิทรรศการเบาเบา กับนานาประดิษฐกรรมสวมกบาล
Hat Tricks
Secret Stories under Siamese Headwear

เอื้อเพื่อวัตถุประสงค์แสดง

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
วังพระศต ปานเสนฑูติพันธ์
พิศาล พุทธิธัมสังษ์

The exhibition is made possible by

The Crown Property Bureau
Vatcharapong Pansencutipphan
Pisarn Phutthumsang

ขอขอบคุณ

กรมศิลปากร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์
บริษัท เอสซีซี เอกซ์พีเรียนซ์ จำกัด

Special Thanks to

the Fine Arts Department
National Museum Bangkok
Phra Pathom Chedi National Museum
SCG Experience

มันทนา โมรากุล
ผศ. ดร. เชษฐ ติงสัญชลี
พิเชษฐ์ กลั่นชื่น
จรรยา วงศ์สุรวัดน์
วรัชญา พุทธอด

Mantana Morakul
Chedha Tingsanchali, Ph. D.
Pichet Klunchun
Janya Wongsurawat
"Ohm"

จิราภรณ์ อรัณยะนาค
รณฤทธิ์ ธนโกเศศ
เด่นดาว ศิลปานนท์
สิรินทร์ ย่วนโยติ
เจือ คุปติทันท์
พีระพงษ์ บุญรังษี

รศ. วีระ อินพันทัง
ผศ. ดร. พีรศรี โปหาทอง
อ. ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์
ผศ. ดำรงพล อินทร์จันทร์
อ. ดร. ประภัสสร ซูวิเชียร
อ. วีระพงษ์ มีสถาน
อ. สุภรัตน์ ติคะกุล

วัดกัลยาณมิตร
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ
สถาบันเกอเธ่ ประเทศไทย

บรรณาธิการภาษาอังกฤษ
รุโณทัย มัทธานานท์
พริมา อำนวยวัฒนา
Alexandra Denes

จารุลินทร์ มุลิกะพงษ์
ศุภรีย์ สะเรียม
ธีรนันท์ ช่างพิชิต
สุดารา สุขฉายา
ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง
อุษณีย์ มิ่งวิมล
วีระธรรม ตระกูลเงินไทย
มาลาพานิช
พงษ์พันธ์ งามพงศ์

สำนักพิมพ์สารคดี
ประเสริฐ เจิมจิตธรรม
เอนก ชัยนัคคนคร
มงคลรัฐ โอจรัสพร

วารณิดา กอเงินกลาง
วัลย์ลียา วุฒิเดช

สถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง ๗
ไข่มุกติก
สมชาย แก้วทอง
แอลแพชั่นวิค
บริษัท คือ จำกัด
สมบัชร ภิระสาโรช
บริษัท เอ็มพีซี มิวสิค จำกัด
บริษัท พระนครฟิล์ม จำกัด
บริษัท ออกาโนเซอร์ โอคิว จำกัด
บริษัท เมมฟิส จำกัด

นันทา อรุณไชย
นิชนา โมรากุล
ธีรภาพ โลหิตกุล
ศรัณย์ บุญประเสริฐ
อภิชาติ ศิริอุดมเศรษฐ์
ลีนวิตร วีระพงษ์รามกุล

Curated by
มิวเซียมสยาม

ออกแบบและก่อสร้างนิทรรศการ
บริษัท บีโก (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน)

สถาบันพิพิธภัณฑการเรือนรู้งแห่งชาติ

เลขที่ ๔ ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
National Discovery Museum Institute 4 Sanam Chai Road, Phra Nakhon, Bangkok 10200
tel: 66 (0) 2225 2777 fax: 66 (0) 2225 2775
www.museumsiam.com | facebook.com/museumsiamfan

สำนักนายกรัฐมนตรื

okmd

TURNAROUND

